

چکیده مقالات
پنجمین بایش ملی انجمن فلسفه تعلیم و تربیت ایران
فلسفه تربیت دینی و تربیت اخلاقی

دانشگاه شهید باهنر کرمان - سی و یکم اردیبهشت و یکم خردادماه ۱۳۹۳

۱..... سخنران کلیدی..... فلسفه ضمیمه معیوب ما در تربیت اخلاقی

۲..... حکم و باوری.....

۴..... تکلیف و تربیت ارزش‌ها مبتنی بر فلسفه ارزش‌ها تکرش اسلامی
سید احمد رحمانی

۵..... Thoughtful Dialogue and Religious Education
Ann S. Philgren

۱۲..... From dependence to recognition
Thomas Baldwin

۱۴..... John Locke's 'Of the Conduct of the Understanding'
Tom Stoneham

۱۶..... Proposal Brandstorf Conference of Philosophy & Education
Laurens Knoop, Maria Janssens, Haroon Sheikh

۲۱..... بازخوانی.....
بررسی مناسبات و روابط اخلاقی آموزگاران و دانش‌آموزان در اندیشه امام سجاده (ع)

۲۲..... حجت صفار خندری، سیدیه فاطمه موسوی نیا

۲۵..... تربیت اخلاقی از دیدگاه مکتبوری بر مبنای رابطه اخلاقی و دین
علی خانی خواه

۲۹..... تبیین و نقد جایگاه اقتدار معلم در تربیت دینی با نظر به آموزه‌های قرآنی
سیدابوالفضل حسینی، حسن باقری نیا، زهرا قربانی حساری، عادلہ خرسند

۳۳..... مبنای انسان‌شناختی امام موسی صدر در تربیت دینی و الزامات آن
معموره عبدالله، علانورضا ذکاتی

سرشت و طبیعت انسان از منظر ژان راک و تطبیق آن با فطرت در دیدگاه
آیت‌الله محمدعلی شاه‌آبادی

۳۶..... سنجی ضمنی فر، طاهره خاریزندی کلاه جعفر آبادی

تئیین نظریه "رشد اخلاقی" پیچ مولفه‌ای "بر مبنای دیدگاه علامه طباطبائی (ره)
فاطمه رحمانی، محسن ابیانی، علیرضا صادق زاده قهسری

۴۴..... تعالی اخلاق حرفه‌ای در تدریس از منظر دیوید کار و علامه طباطبائی
سمانه انبیه شهبی، ابوالفضل غفاری، بهنکار شمسانی و رکی، احد فرامرز قراملکی

به منظور پاسخگویی به سوالات پژوهشی ابتدا مجموعه‌ای از احادیث در رابطه با تربیت کودک مورد مطالعه قرار گرفت و سپس با رویکردی تحلیلی احادیث مربوط به دوره کودکی و مشخصات آن، مورد بررسی قرار گرفت است و با تأمل بر روی این عبارات، در وهله اول ویژگی‌ها و نیازهای اساسی کودک که در واقع مبنای تربیت کودک هستند مورد شناسایی قرار گرفته‌اند و در مرحله بعد با رویکرد استنتاج منطقی، به استنباط اصول تربیتی برای مواجهه منطقی با کودکان در هفت سال اول سادرت گردید. این اصول در واقع می‌تواند به سبزه‌چلانی تجویزی و راهگشا برای اتخاذ روش‌های برخورد صحیح تربیتی با کودک در این سال‌ها محسوب شود.

روایاتی که در این پژوهش مورد مطالعه قرار گرفته‌اند از میان ۴ کتاب مهم روایی شیعه شامل: کافی (کلی، ۱۴۰۷)، من لا یحضره الفقیه (صمدی، ۱۴۱۳)، مکرم الاخلاق (طبرسی، ۱۳۷۰) و جامع احادیث الشیعه (بروجردی، ۱۳۸۶) انتخاب شده‌اند. برخی که اساس بحث قرار گرفته‌اند به ترتیب ذیل می‌باشند:

پيامبر (ص) فرمودند: "توزند تا هفت سال اول حاکم و تا هفت سال دوم بنده است (باید کاملاً تحت تربیت باشد)" و هفت ساله سوم وزیر است (باید مورد مشورت قرار گیرد)" (طبرسی، ۱۳۷۰، ص ۱۲۲۷).

امام (ع) نیز فرمودند: "توزندت را رها کن که هفت سال بازی کند و هفت سال تأدیب شود و هفت سال او را همراه خویش گیر" (ابن بابویه، ۱۴۱۳، ص ۴۹۲ و بروجردی، ۱۳۸۶، ص ۸۴۸). همچنین از امام صادق علیه السلام نقل شده است که از قول رسول خدا فرمودند: "هرکسی که نزد خود کودکی دارد لازم است که با او رفتار متناسب با سن کودک‌ان داشته باشد" (ابن بابویه، ۱۴۱۳، ص ۴۸۴).^۳

یافته‌های پژوهش:

بر اساس روایات فوق و روایات دیگری که در اصل مقاله خواهد آمد، ده مبنای تربیتی استخراج شده است که شامل ویژگی‌ها و نیازهای اساسی کودکان در هفت سال اول زندگی هستند. برخی از این مبنای به این شرح‌اند:

۳- از سوی رسول الله صلی الله علیه و آله: اولاد یسئو یسئو و یسئو یسئو و یسئو یسئو
 ۴- از طرفین علیهم السلام مع بعضی بیعت سینه و زکوة یسئو یسئو و اولاد یسئو یسئو
 ۵- از طرفین علیهم السلام مع بعضی بیعت سینه و زکوة یسئو یسئو و اولاد یسئو یسئو

رویکردی تحلیلی به ویژگی‌ها و نیازهای کودک در هفت سال اول زندگی از منظر اسلام و دلالت‌های تربیتی آن

محمد عبداللّهی ارفع^۱، طاهره جاویدی کلاهی جعفرآبادی^۲

بدلیل اینکه از سویی جامعه ایرانی توفیق زندگی در ذیل تمدن بزرگ اسلامی را دارد، و از سویی دیگر دین اسلام داعیه‌دار تربیت انسان است و هدف رسالت پیامبر اسلام، تربیت انسان‌ها در سطحی عالی است؛ همانگونه که رسول خدا (ص) فرموده است: "انّی بعثت لاتمم مکارم الاخلاق" (طبرسی، ۱۳۷۰، ص ۸۸) از اینرو، یکی از مهمترین وظایف محققین حوزه تربیت در جامعه اسلامی آنست که به استنباط دلالت‌های تربیتی در کلام الله و پیامبر گرامی اسلام (ص) و ائمه معصومین (ع) و سیره آنها بپردازند. همچنین، از آنجایی که دوره کودکی پایه و اساس تربیت در دوره‌های بعدی است، محققان حاضر قصد دارند با رویکردی تحلیلی، ویژگی‌ها و نیازهای کودک‌ان را از منظر پیامبر (ص)، ائمه معصومین (ع) و اندیشمندان اسلامی مورد بررسی قرار دهند و در نهایت با استخراج دلالت‌های تربیتی از آنها به برخی از اصول تربیتی مرتبط به دور کودکی دست یابند. پژوهش‌هایی که تا کنون در حوزه تربیت دینی انجام شده‌اند ضمن آنکه، مورک به بعدی از ابعاد تربیت دینی برداشته‌اند اما عموماً موضوع هفت سال نخست زندگی به عنوان حاشیه و نه محور بحث مورد توجه قرار گرفته است (باقری، ۱۳۸۲). حال آنکه تمام پایه‌های تربیت در مراحل بعدی زندگی در این مرحله گذاشته می‌شود؛ و با اصولاً از محور قرار دادن روایات در امر پژوهش پرهنز نموده‌اند حال آنکه در لایه‌ای روایات اسلامی مطالبی محوری وجود دارد که پایه تربیت کودک را تشکیل می‌دهند و از آن جمله بحث سیادت کودک در هفت سال نخست است.

پوشش‌های پژوهش:

بر اساس مطالب فوق، این پژوهش در جستجوی پاسخ سؤالاتی از این قبیل است: ویژگی‌های کودک از منظر اسلام چیست؟ بر طبق نظر پیامبر اسلام صلوات الله علیه و آله و امانان علیهم السلام نیازهای تربیتی کودکان در هفت سال اول زندگی، چه مواردی هستند؟ و دلالت‌های تربیتی این نگاه دینی به موضوع چیست؟

^۱ دانشجو دکتری رشته فلسفه تعلیم و تربیت دانشگاه فردوسی مشهد، mo.abdollahfarfa@stu.um.ac.ir
^۲ دانشیار گروه فلسفه تعلیم و تربیت دانشگاه فردوسی مشهد، teyevdi@um.ac.ir

جامع احادیث الشیخه (الموجوده) تهران: فرنگ سبز.

مکرم الاخلاق، قم: الکریم الرضی.

مکرم الاخلاق، قم: الکریم الرضی.

مکرم الاخلاق، قم: الکریم الرضی.

مکرم الاخلاق، قم: الکریم الرضی.

مکرم الاخلاق، قم: الکریم الرضی.

مکرم الاخلاق، قم: الکریم الرضی.

مکرم الاخلاق، قم: الکریم الرضی.

مکرم الاخلاق، قم: الکریم الرضی.

مکرم الاخلاق، قم: الکریم الرضی.

مکرم الاخلاق، قم: الکریم الرضی.

مکرم الاخلاق، قم: الکریم الرضی.

مکرم الاخلاق، قم: الکریم الرضی.

مکرم الاخلاق، قم: الکریم الرضی.

مکرم الاخلاق، قم: الکریم الرضی.

مکرم الاخلاق، قم: الکریم الرضی.

مکرم الاخلاق، قم: الکریم الرضی.

مکرم الاخلاق، قم: الکریم الرضی.

اول آنکه کودک در هفت سال اول دارای جایگاه سادت است. در تحلیل این مفهوم می توان به ...
خاص تر و دقیق تر دست یافت از جمله اینکه، کودک نیازمند به توجه قابل ملاحظه ای از جانب اول ...
مربیان خود است آنگونه که ضروری است نیازهای طبیعی او، محور برنامه های والدین قرار گیرد. ...
آنکه کودک در عین این نیاز به دستیابی به جایگاه سیادت گوناگون، موجودی بسیار آسیب پذیر ...
نیاز دارد که توسط بزرگترش از آسیب ها دور نگه داشته شود بدون آنکه سیادتش خدشه دار شود.

نیاز اساسی دیگر کودک در این مقطع سنی، بازی کردن است که ضمن روایات دیگری به آن اشاره ...
است. کودک در عین بازی نحوه تعامل با جهان بیرون از وجود خود را تمرین می کند و می آموزد و بازی ...
حکم کاری مهم برای او است و همانطور که بزرگسالان برای کارهای مهم خود ارزش قابل مستند باید ...
کنند که بازی برای کودک نیز از ارزش و اهمیت بالایی برخوردار است. همچنین بر اساس روایات دیگر ...
کودک نه تنها نیازمند به همزیایی والدین و مربیان خود است، بلکه نیازمند به همسازی شدن با آنهاست و ...
امر از نیازهای مهم او به شمار می رود.

بر اساس تحلیل فوق چند بنیای تربیتی قابل استنتاج است:

- کودک نیازمند به جایگاه سادت در هفت سال اول کودکی خویش است.
- کودک نیازمند به حفظ شدن از آسیب ها است.
- کودک به برقراری تعامل با جهان اطراف خود از طریق بازی نیازمند است.
- کودک به همزیایی و همسازی شدن با والدین و مربیان خود نیازمند است.
- سبب، بر اساس تحلیل بنیانی و استنتاج منطقی از آن ها، اصولی برای مواجهه با کودکان در هفت سال نخست زندگی به دست می آید که حاوی تجویزهای هستند به طوری که این اصول بتوانند بعنوان راهنمای تربیتی والدین و مربیان قرار گیرند؛ به عنوان مثال از مبانی دوم این نکته استنتاج می شود که باید محیط کوزه را از آسیب های روحی و روانی و جسمانی محفوظ نگه داشت و در این راستا اگر نیاز باشد باید محیط تغییر داد یعنی آنکه احساس محدود شدن نکند.

واژگان کلیدی: هفت سال اول کودکی، اسلام و کودک، نیازها و ویژگی های اساسی دوره

فهرست منابع:

پهلوی، خسرو (۱۳۷۱). نگاه دوپاره به تربیت اسلامی، تهران: مدرسه.